

שימו לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

תנ"ך

לבתי ספר דתיים

הוראות

א. משך הבחינה: שעותיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה:

בשאלון זה עליכם לענות על ארבע שאלות סך הכול (לכל שאלה – 25 נקודות):

ושא א – הגמול (פרקי איוב)	{	$(25 \times 4) - 100$ נקודות	{	חובה לענות על <u>ארבע</u> שאלות.
ושא ב – דמויות מופת				יש לענות לפחות על שאלה <u>אחת</u>
ושא ג – "ארבעה נביאים שנתבאו באותו הפרק"				מנושא א – הגמול (פרקי איוב).
ושא ד – פרשנות רש"י ורמב"ן				
<u>סך הכול – 100 נקודות</u>				

ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים.

ד. הוראות מיוחדות: קראו בעיון את הוראות הבחירה, וענו על פי ההוראות.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טייטה" בראש כל עמוד המשמש טייטה.
כתיבת טייטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

יש לענות על ארבע שאלות כדלקמן: על שאלה אחת לפחות מנושא א (שאלות 1-3) ועל שלוש שאלות נוספות לבחירתכם מנושאים א-ד (שאלות 1-9). לכל שאלה – 25 נקודות.

נושא א – הגמול

עליכם לענות לפחות על שאלה אחת מן השאלות 1-3 (לכל שאלה – 25 נקודות).

1. תהלים, מזמור ע"ג

א. (1) בפסוקים ב'–ג' ובפסוקים י"ג–י"ד משורר תהלים מתאר את הספקות הגורמים לערעור האמונה שלו בה'.

מהו הספק לפי פסוקים ב'–ג', ומהו הספק לפי פסוקים י"ג–י"ד?

(2) על פי פסוקים י"ז–כ"ח, לאחר שהגיע המשורר אל "מקדשי אל", ספקותיו מתיישבים.

הסבירו כיצד מתיישב אחד מן הספקות.

(10 נקודות)

ב. עיינו בפסוק א' ובפסוק כ"ח.

(1) מהו הדמיון בין דברי המשורר בשני הפסוקים, ומהו ההבדל בין דברי המשורר בשני הפסוקים?

(2) על פי תוכן המזמור, הסבירו את התהליך שעבר המשורר מתחילת המזמור ועד לחתימתו.

(10 נקודות)

ג. עיינו בתהלים, צ"ב, פסוקים ז'–י'.

ציינו שתי נקודות דמיון בין מזמור זה ובין דברי המשורר במזמור ע"ג. בססו את תשובתכם על הפסוקים.

(5 נקודות)

2. איוב – מענה איוב

בתשובתכם לסעיפים א ו-ב התבססו על אחד מהפרקים של מענה איוב לה' או לרעיו.

א. כתבו בלשונכם שתי טענות של איוב כלפי הקב"ה. בססו את דבריכם על הפסוקים.

הסבירו כל ציטוט. (10 נקודות)

ב. כתבו בלשונכם שתי טענות של איוב כלפי הרעים. בססו את דבריכם על הפסוקים.

הסבירו כל ציטוט. (10 נקודות)

ג. עיינו בפרק ו'.

עיינו בפסוקים ט"ו–כ"א. בפסוקים אלה מובאים משל נחל האכזב והנמשל שלו.

"כִּי עָתָה הֵייתָם לִּי תִרְאוּ וְתִתַּן וְתִרְאוּ" (פסוק כ"א).

רש"י: "כִּי עָתָה הֵייתָם לִּי" - הייתם נמשלים לאותו הנחל.

ראב"ע: "כִּי עָתָה הֵייתָם לִּי" - למקום [לה'], כאשר ראיתם החתת שהביא עלי ותרואו.

הסבירו את טענת איוב בפסוק כ"א, לפי כל אחד מן הפירושים. (5 נקודות)

3. איוב – מענה הרעים

בתשובתכם לסעיפים א ו-ב התבססו על אחד מהפרקים של מענה הרעים לאיוב.

א. כתבו בלשונכם שתי טענות של אחד הרעים כלפי איוב. בססו את דבריכם על הפסוקים. הסבירו כל ציטוט.

(10 נקודות)

ב. כתבו בלשונכם שתי טענות של אחד הרעים ביחס להנהגת ה' בעולם.

בססו את דבריכם על הפסוקים. הסבירו כל ציטוט. (10 נקודות)

ג. עיינו בפרק ד' פסוק ו'.

רש"י (לפרק ד', פסוק ו'): "עתה סופך מוכיח על תחילתך, - שהיית ירא שמיים - כסלתך היא, מחמת כסילות

היא ולא מדעת שְׁלָמָה, וכן תקוותך ותום דרכיך - הכול כסילות".

מהו ההסבר של רש"י למילה "כְּסִלְתְּךָ" בפסוק ו', ובמה אליפז מאשים את איוב, על פי פירוש זה? (5 נקודות)

יש לענות על ארבע שאלות כדלקמן: על שאלה אחת לפחות מנושא **א** (שאלות 1–3) ועל שלוש שאלות נוספות לבחירתכם מנושאים **א–ד** (שאלות 1–9). לכל שאלה – 25 נקודות.

נושא ב – דמויות מופת

4. אלישע

עיינו במלכים ב, פרק ב', פסוקים י"ט–כ"ה.

- א.** (1) בפסוקים אלה יש שני סיפורים על אלישע. הסבירו את הקשר האפשרי בין שני הסיפורים.
- (2) "וַיֹּאמְרוּ לוֹ עֲלֵה קָרַח עֲלֵה קָרַח" (פסוק כ"ג).
- בדברים אלה הטילו הנערים ספק בכישורי הנבואה של אלישע לעומת כישוריו של אליהו. הסבירו קביעה זו, לפי פירוש שלמדת.
- (10 נקודות)
- ב.** (1) אברבנאל: "ומי האיש הירא ורך הלבב שייתן אל לבו דברי הילדים אשר אין בהם כל מום, אף שיהיו דברי חירופין? [...] והנביאים תמיד היו מן העלובים, והיו מכים אותם על הלחי, שומעים חרפתם ואינם משיבים".
- לפי אברבנאל, מה הם שני הקשיים שהתגובה של אלישע מעוררת?
- (2) לפי פירוש שלמדת, הסבירו מי היה אחראי למותם של הנערים.
- (10 נקודות)
- ג.** הביאו דוגמה נוספת מסיפורי אלישע לנס שבאמצעותו הביא אלישע לשינוי התנהגות או לשינוי תודעה של אדם אחר. כתבו מה היה הנס ותארו את השפעתו.
- (5 נקודות)

5. אסתר

א. (1) "הדסה היא אסתר" (פרק ב', פסוק ז').

הסבירו את המשמעות של כל אחד מן השמות של אסתר, לפי פירוש שלמדת.

(2) עיינו בפרק ב', פסוקים י'–ט"ז.

על פי פסוקים אלה, אסתר לא רצתה להיבחר למלכה. הביאו מן הפסוקים שתי הוכחות לכך.

(10 נקודות)

ב. (1) אסתר לא רצתה ללכת אל המלך ולבקש רחמים על עמה מכמה סיבות. ציינו שתיים מן הסיבות לכך.

(2) עיינו בפרק ב', פסוק כ' ובפרק ד', פסוקים ט"ו–י"ז.

הסבירו מהו השינוי שהתרחש באישיות של אסתר לפי פסוקים אלה.

(10 נקודות)

ג. ר' חיים שמואלביץ: "ונבין על פי זה גם מעשה אסתר שציוותה להתענות ג' ימים רצופים ולעבור על מצוות הפסח,

ומרדכי עשה ככל אשר ציוותה עליו אסתר. ולכאורה תמוה, וכי אסתר הייתה גדולה ממרדכי, ואם מן הדין היה להתענות, היה על מרדכי לצוות ולתקן זאת.

אלא כמו שנתבאר שאסתר – רגש אחריות של כלל ישראל פָּעַם בקרבה, ועל ידו נתעלתה ונתגדלה יותר מכל החכמים שבדורה, וכמו שאמרו 'ותלבש אסתר מלכות' – שלבשה רוח הקודש, ולכן ציוותה היא על הדבר".

(ר' חיים שמואלביץ, שיחות מוסר, תשל"א–תשל"ג, מאמר ט"ו, עמודים מ"ט–נ')

(1) לפי ר' חיים שמואלביץ, מהו מקור הסמכות של אסתר בהחלטתה לקבוע צום בימי הפסח?

(2) מהו המסר שאפשר ללמוד מאסתר, על פי דבריו של הרב שמואלביץ?

(5 נקודות)

נושא ג – "ארבעה נביאים שנתנבאו באותו הפרק"

6. הושע

- א. (1) על פי פירוש שלמדת, הסבירו מה סימל הציווי להושע לקחת לו אשת זנונים לאישה.
 (2) הביאו דוגמה נוספת לנביא שהצטוו להוכיח את העם באמצעות מעשה שהוא עשה בחייו האישיים.
 כתבו מי היה הנביא ומה היה המעשה.
 (10 נקודות)
- ב. עיינו בפרק א', פסוקים ד'–ה'.
 (1) "וּפָקַדְתִּי אֶת דָּמִי יִזְרְעָאֵל עַל בֵּית יְהוּא" (פסוק ד').
 הסבירו דברים אלה, לפי פירוש שלמדתם.
 (2) לפי פירוש שלמדתם, איזו שאלה מעוררת הסמיכות בין פרק א' ובין פסוקים א'–ג' בפרק ב', וכיצד אפשר לענות על השאלה?
 (10 נקודות)
- ג. מלבי"ם (לפרק ב', פסוק ב'): "כי גדול יום יזרעאל - [...] שייקרא בשם יזרעאל מעניין זריעה, שהגלות יהיה דומה כזורע גרעיני תבואה בעומק האדמה ונדמה לו שהגרעינים נרקבו ונבלו ואחר כך יציצו ויצמחו ויוציאו פרי תבואה כפלי כפליים, כן יציצו מן הגולים שנזרעו בארצות שְׁבִיִּים עִם רב".
 הסבירו באמצעות הדימוי של מלבי"ם את תהליך הגלות והגאולה.
 (5 נקודות)

7. עמוס, פרק ה'

- א. עיינו בפסוקים י"ח–כ'.
 (1) מהי תפיסת העם בנוגע ליום ה', ועל מה מתבססת תפיסה זו?
 (2) עמוס מתנגד לתפיסת העם בנוגע ליום ה'. הסבירו את התנגדות הנביא עמוס.
 (10 נקודות)
- ב. עיינו בפסוקים כ"א–כ"ז.
 (1) מהי התפיסה המוטעית של העם בנוגע לקורבנות?
 (2) מהי נקודת הדמיון בין התפיסה המוטעית של העם בנוגע ליום ה' ובין תפיסתם המוטעית בנוגע לקורבנות?
 (10 נקודות)
- ג. עיינו בפסוקים כ"א–כ"ז ובירמיה, פרק ז', פסוקים כ"א–כ"ג.
 הסבירו שתי נקודות דמיון בין תוכחת ירמיהו ובין תוכחת עמוס. (5 נקודות)

נושא ד – פרשנות רש"י ורמב"ן

ערכים בפרשנות רש"י

.8

א. הסבירו מה רש"י מלמד על כוח התפילה מן המילים המודגשות בכל אחד מן הפסוקים שלפניך:

- "כִּי לֹא הִמָּטִיר ה' אֶל-לֵהִים עַל הָאָרֶץ וְאָדָם אֵין לַעֲבֹד אֶת הָאֱדָמָה" (בראשית, ב', ה').
- "כִּי שָׁמַע אֶל-לֵהִים אֶל קוֹל הַנִּנְעָר" (בראשית, כ"א, י"ז).

(10 נקודות)

ב. רש"י (לבראשית, פרק י"א, פסוק ט'): "ומשם הפיצם - [...] וכי איזה קשה: של דור הפלגה או של דור המבול? אלו לא פשטו יד בעיקר, ואלו פשטו יד בעיקר להילחם בו, ואלו נשטפו ואלו לא אבדו מן העולם? [...] למדת ששנוי [שנוא] המחלוקת וגדול השלום".

(1) הסבירו את שאלת רש"י.

(2) מהו הערך שבבסיס הפירוש של רש"י? הסבירו כיצד רש"י לומד ערך זה מן הפסוקים.

(10 נקודות)

ג. עיינו בשמות, פרק ד', פסוקים א'–ג'.

רש"י (לפסוק ב'): "ויהי לנחש - רמז לו שסיפר לשון הרע על ישראל, ותפס אומנותו של נחש".

(1) לפי רש"י, אילו דברים שאמר משה בפסוקים אלה היו לשון הרע על ישראל?

(2) מה המשותף לפירוש זה של רש"י ולפירושים הפותחים של רש"י לחומשי התורה?

(5 נקודות)

פרשנות רמב"ן

.9

א. בפירושו לבראשית, פרק י"ב, פסוק ו', כתב רמב"ן:

"ודע כי כל גזרת עירין כאשר תצא מכוח גזרה אל פועל דמיון, תהיה הגזרה מתקיימת על כל פנים".

(1) הסבירו דברים אלה.

(2) כתבו שתי דוגמאות מן התנ"ך שמביא רמב"ן לעיקרון זה.

(10 נקודות)

ב. רמב"ן מיישם את העיקרון "מעשה אבות סימן לבנים" גם בפרשנות שלו לחטאים שחטאו האבות.

כתבו דוגמה אחת לכך, השונו מן הדוגמאות שצינת בתת-סעיף א (2). (10 נקודות)

ג. רמב"ן לבראשית, פרק כ"ו, פסוקים כ'–כ"ב: "וַיִּקְרָא שֵׁם הַבָּאָר עֵשֶׂק" – יספר הכתוב ויארץ בעניין הברות,

ואין בפשוטי הסיפור תועלת ולא כבוד גדול ליצחק, והוא ואביו עשו אותם בשווה, אבל יש בדבר עניין

נסתר בתוכו, כי בא להודיע דברי עתיד. כי 'באר מים חיים' ירמוז לבית א-לוהים אשר יעשו בניו של יצחק

[...] כמו שאמר 'מקור מים חיים את ה' (ירמיה, י"ג, י"ג), וקרא הראשון 'עשק', ירמוז לבית הראשון אשר

התעשקו עימנו ועשו אותנו כמה מחלוקות וכמה מלחמות עד שהחריבוהו. והשני קרא שמה 'שְׁטֵנָה',

שֵׁם קשה מן הראשון, והוא הבית השני שקרא אותו כשמו שכתוב בו: 'ובמלכות אחשוורוש [...] כתבו

שטנה על יושבי יהודה וירושלם' (עזרא, ד', ו'), וכל ימיו היו לנו לשטן עד שהחריבוהו וגלינו ממנו גלות

רעה, והשלישי קרא 'רחובות', הוא הבית העתיד שייבנה במהרה בימינו, והוא יעשה בלא ריב ומצה,

והא-ל ירחיב את גבולנו".

(1) מדוע רמב"ן אינו מפרש את סיפור הברות בדרך הפשט?

(2) הסבירו את ה"סימן לבנים" במעשה זה של יצחק, על פי פירוש רמב"ן.

(5 נקודות)

בהצלחה!